

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [JULIANE KOKOTT]
SECINĀJUMI,
sniegti 2019. gada 28. martā¹

Lieta C-197/18

***Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland,
Robert Prandl,
Gemeinde Zillingdorf,***
piedaloties:

***Bundesministerin für Nachhaltigkeit und Tourismus, iepriekš – Bundesminister für Land und
Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft***

(*Verwaltungsgerichtshof Wien* (Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Direktīva 91/676/EEK – Ūdeņu aizsardzība pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti – Robežvērtību vai trauksmes sliekšņu pārsniegšanas risks – Pienākums izveidot rīcības programmu – Tieša iedarbība – Ietekmēto personu tiesības

I. Ievads

1. Savienība jau 1991. gadā ir pieņēmusi noteikumus, lai novērstu ūdens piesārņojumu ar nitrātiem, proti, Notekūdeņu direktīvu², kurā it īpaši ir reglamentēta notekūdeņu attīrīšanas iekārtu ierīkošana un darbība, un Nitrātu direktīvu³, kurā runa ir par lauksaimnieciskas izcelsmes nitrātiem. Šo pasākumu galvenais mērķis ir aizsargāt ekosistēmas pret pārmērīgu barības vielu piegādi. Vienlaikus ar nitrātiem ir saistīts arī veselības apdraudējums, it īpaši ļoti jauniem zīdītājiem⁴. Tāpēc Dzeramā ūdens direktīvā⁵ paredzētā nitrātu robežvērtība ir 50 mg/l – lielums, kas parādās arī Nitrātu direktīvā.

2. Tādēļ prasītāji pamatlietā – ūdensapgādes uzņēmums, viena privātpersona un viena pašvaldība – prasa veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka nitrātu saturs gruntsūdeņos ir mazāks par 50 mg/l. Turpretim kompetentās iestādes apstrīd, ka prasītājiem ir tiesības prasīt šādus pasākumus. Turklāt strīdīgs ir jautājums, vai ir nepieciešami papildu pasākumi un vai attiecīgajiem noteikumiem ir tieša iedarbība.

3. Šī lieta Tiesai dod iespēju vēlreiz izskatīt jautājumu par personām, kas valsts tiesās var atsaukties uz Savienības tiesību normām vides jomā. Savukārt pirmo reizi ir jāizvērtē, cik lielā mērā šajās tiesās ir iespējams atsaukties uz Nitrātu direktīvu.

1 Originālvaloda – vācu.

2 Padomes Direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (OV 1991, L 135, 40. lpp.).

3 Padomes Direktīva 91/676/EEK (1991. gada 12. decembris) attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti (OV 1991, L 375, 1. lpp.).

4 *Umweltbundesamt* [Federālais Vides dienests] (Vācija) (<https://www.umweltbundesamt.de/faqs-zu-nitrat-im-grund-trinkwasser#textpart-4>).

5 Padomes Direktīva 98/83/EK (1998. gada 3. novembris) par dzeramā ūdens kvalitāti (OV 1998, L 330, 32. lpp.), kas grozīta ar Komisijas Direktīvu (ES) 2015/1787 (2015. gada 6. oktobris), ar ko groza II un III pielikumu Padomes Direktīvā 98/83/EK par dzeramā ūdens kvalitāti (OV 2015, L 260, 6. lpp.).

II. Atbilstošās tiesību normas

A. *Orhūsas konvencija*

4. Saskaņā ar Orhūsas konvencijas⁶ 2. panta (“Definīcijas”) 4. un 5. punktu:

“4. “Sabiedrība” ir viena vai vairākas fiziskas vai juridiskas personas un – saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem vai praksi – to apvienības, organizācijas vai grupas.

5. “Attiecīga sabiedrības daļa” ir sabiedrība, kuru ietekmē vai varētu ietekmēt lēmumu pieņemšana vides jomā vai kurai ir interese par to; [..].”

5. Konvencijas 3. panta 6. punkts attiecas uz attiecībām ar spēkā esošajām tiesībām:

“Šī konvencija neuzliek pienākumu ierobežot pašlaik spēkā esošās tiesības piekļūt informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.”

6. Konvencijas 9. panta 3. punktā ir paredzētas tiesības celt prasību:

“Turklāt, neskarot 1. un 2. punktā minētās pārskatīšanas procedūras, katra Puse nodrošina to, ka sabiedrības pārstāvjiem, kas atbilst attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem, ja tādi būtu, ir pieejamas administratīvas vai tiesas procedūras, lai apstrīdētu fizisku personu vai valsts iestāžu darbību vai bezdarbību, kas pārkāpj attiecīgās valsts tiesību aktus vides jomā.”

B. *Savienības tiesības*

1. *Nitrātu direktīva*

7. Nitrātu direktīvas sestajā apsvērumā ir minēts Nitrātu direktīvas aizsargājošais mērķis:

“tā kā tādēļ, lai aizsargātu cilvēku veselību un dzīvos resursus un ūdens ekosistēmas un lai nodrošinātu citus likumīgus ūdens izmantošanas veidus, ir jāsamazina ūdens piesārņojums, ko rada vai ierosina lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, un jānovērš turpmāka šāda piesārņošana; [..].”

8. Nitrātu direktīvas trīspadsmitajā apsvērumā ir minēts aizsardzības pasākumu termiņš.

“tā kā ir atzīts, ka dažās dalībvalstīs hidroģeoloģiskais stāvoklis ir tāds, ka var paiet daudzi gadi, līdz uzlabosies ūdens kvalitāte, pateicoties aizsardzības pasākumiem”.

9. No Nitrātu direktīvas 1. panta izriet tās konkrētie mērķi:

“Šīs direktīvas mērķis ir:

- samazināt ūdens piesārņojumu, ko rada vai izraisa lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, un
- novērst turpmāku šādu piesārņojumu.”

10. Piemaisījumu jēdziens Nitrātu direktīvas 2. panta j) punktā ir definēts kā

⁶ 1998. gada Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (OV 2005, L 124, 4. lpp.), kas apstiprināta ar Padomes Lēmumu 2005/370/EK (2005. gada 17. februāris) (OV 2005, L 124, 1. lpp.).

“lauksaimnieciskas izcelsmes slāpekļa savienojumu tieša vai netieša izplūde ūdens vidē, kuras dēļ tiek apdraudēta cilvēku veselība, tiek kaitēts dzīvajiem resursiem un ūdens ekosistēmām, ainavai vai citiem likumīgiem ūdens izmantošanas veidiem”.

11. Saskaņā ar Nitrātu direktīvas 3. panta 1. punktu principā dalībvalstīm ir jāidentificē īpaši jutīgas zonas:

“Ūdeņus, ko ietekmē piesārņojums, un ūdeņus, ko varētu ietekmēt piesārņojums, ja netiek paredzēta darbība saskaņā ar 5. pantu, dalībvalstis identificē saskaņā ar I pielikumā izklāstītajiem kritērijiem.”

12. Tomēr Nitrātu direktīvas 3. panta 5. punktā ir paredzēts izņēmums:

“Dalībvalstis ir brīvas no pienākuma noteikt īpaši jutīgas zonas, ja saskaņā ar šo direktīvu tās izveido un visā valsts teritorijā piemēro rīcības programmas, kas minētas 5. pantā.”

13. Kā norādīts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, Austrija izmanto Nitrātu direktīvas 3. panta 5. punktā paredzēto izņēmumu.

14. Nitrātu direktīvas 5. pantā ir reglamentētas tā dēvētās rīcības programmas:

“1. [...] 1. pantā noteikto mērķu īstenošanai dalībvalstis izveido rīcības programmas attiecībā uz noteiktajām īpaši jutīgajām zonām.

2. [...]

3. [...]

4. Rīcības programmas īsteno četru gadu laikā pēc to izveidošanas, un tās veido šādi obligāti pasākumi:

a) III pielikumā uzskaitītie pasākumi;

b) pasākumi, ko dalībvalstis ir noteikušas labas lauksaimniecības prakses kodeksā(-os), kas izveidots(-i) saskaņā ar 4. pantu, izņemot tos, kurus aizstāj III pielikumā uzskaitītie pasākumi.

5. Bez tam saskaņā ar rīcības programmām dalībvalstis veic tādus papildu pasākumus vai pastiprinātas darbības, kādas uzskata par vajadzīgām, ja sākumā vai atbilstīgi pieredzei, kas gūta rīcības programmu īstenošanā, izrādās, ka 4. punktā minētie pasākumi nebūs pietiekami 1. pantā noteikto mērķu sasniegšanai. Izvēloties šos pasākumus vai darbības, dalībvalstis ņem vērā to efektivitāti un izmaksas attiecībā pret citiem iespējamiem aizsargpasākumiem.

6. Dalībvalstis izstrādā un īsteno piemērotas uzraudzības un kontroles programmas, lai novērtētu saskaņā ar šo pantu izveidoto rīcības programmu efektivitāti.

Dalībvalstis, kas 5. pantu piemēro visā valsts teritorijā, izraudzītajās mērījumu vietās uzrauga nitrātu saturu ūdeņos (virszemes ūdeņos un gruntsūdeņos), kas ļauj noteikt, kādā mērā ūdeņi ir piesārņoti ar lauksaimnieciskas izcelsmes nitrātiem.

7. Dalībvalstis vismaz reizi četros gados pārskata un vajadzības gadījumā groza rīcības programmas, iekļaujot papildu pasākumus, ko veic saskaņā ar 5. punktu. Par izmaiņām rīcības programmās tās informē Komisiju.”

15. Nitrātu direktīvas 10. panta 1. punktā ir noteikts dalībvalstu pienākums iesniegt ziņojumu:

“Dalībvalstis par četrus gadus pēc šīs direktīvas paziņošanas un par katru nākamo četrus gadus iesniedz Komisijai ziņojumu, kurā ir V pielikumā izklāstītā informācija.”

16. Nitrātu direktīvas I pielikumā ir noteikti kritēriji īpaši jutīgo zonu identificēšanai. A punkta 2) apakšpunkts attiecas uz gruntsūdeņiem:

“vai gruntsūdeņ[os] nitrātu saturs ir vai varētu būt vairāk par 50 mg/l, ja netiek noteikti pasākumi saskaņā ar 5. pantu”.

17. Saskaņā ar Nitrātu direktīvas V pielikuma 4. punkta e) apakšpunktu dalībvalstīm ir jānosūta Komisijai apsvērumi par to rīcības programmu efektivitāti:

“dalībvalstu apsvērumi par aptuvenajiem termiņiem, kādos var sagaidīt, ka saskaņā ar 3. panta 1. punktu identificētie ūdeņi varētu reaģēt uz rīcības programmā paredzētajiem pasākumiem, kā arī norāde uz šo apsvērumu varbūtības līmeni”.

2. Dzeramā ūdens direktīva

18. Dzeramā ūdens direktīvas 5. panta 1. un 2. punktā ir noteikti dzeramā ūdens minimālie standarti:

“1. Dalībvalstis nosaka vērtības I pielikumā noteiktajiem parametriem, kas piemērojami dzeramajam ūdenim.

2. Vērtības, kas noteiktas saskaņā ar 1. punktu, nedrīkst būt mazāk stingras kā tās, kas noteiktas I pielikumā. [..]”

19. Saskaņā ar Dzeramā ūdens direktīvas I pielikuma B daļu nitrātu robežvērtība ir 50 mg/l.

3. Ūdens pamatdirektīva

20. Ūdens pamatdirektīvas⁷ 4. panta 1. punkta b) apakšpunkta ii) punktā ir precizēti vides aizsardzības mērķi attiecībā uz gruntsūdeņiem:

“Dalībvalstis aizsargā, stiprina un atjauno visas gruntsūdeņu tilpes, nodrošina līdzsvaru starp gruntsūdeņu ieguvu un pievadīšanu, lai panāktu labu gruntsūdeņu stāvokli vēlākais 15 gadus pēc šīs direktīvas spēkā stāšanās dienas, saskaņā ar V pielikumā paredzētajiem noteikumiem, ievērojot saskaņā ar 4. punktu noteiktos pagarinājumus, ievērojot 5., 6. un 7. punktu, neierobežojot 8. punktu un ievērojot 11. panta 3. punkta j) apakšpunkta piemērošanu.”

21. Ūdens pamatdirektīvas 4. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir paredzēti īpaši noteikumi par aizsargātiem apgabaliem:

“Dalībvalstis panāk atbilstību jebkādiem standartiem un mērķiem vēlākais 15 gadus pēc šīs direktīvas spēkā stāšanās dienas, ja vien Kopienas tiesību aktos, saskaņā ar kuriem ir izveidoti atsevišķi aizsargāti apgabali, nav noteikts citādi.”

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (OV 2000, L 327, 1. lpp.), kas grozīta ar Komisijas Direktīvu 2014/101/ES (2014. gada 30. oktobris) (OV 2014, L 311, 32. lpp.).

22. Ūdens pamatdirektīvas 4. panta 4. punktā ir atļauts 4. panta 1. punktā noteiktos termiņus pagarināt līdz divpadsmit gadiem.

4. Gruntsūdeņu direktīva

23. Gruntsūdeņu direktīvas⁸ 4. panta 2. punktā ir precizēts, kad gruntsūdeņu objektam ir laba kvalitāte.

“Gruntsūdeņu objekta vai objektu grupas ķīmisko kvalitāti uzskata par labu, ja:

a) [..]

b) I pielikumā uzskaitītās gruntsūdeņu kvalitātes standartu vērtības [..] netiek pārsniegtas nevienā monitoringa vietā attiecīgajā gruntsūdeņu objektā vai objektu grupā; vai

c) [..].”

24. Gruntsūdeņu direktīvas I pielikuma 1. punktā noteiktā gruntsūdeņu kvalitātes standarta vērtība nitrātiem ir 50 mg/l.

C. Austrijas tiesības

25. Gruntsūdeņu lietošana *Wasserrechtsgesetz* [Likuma par ūdens resursiem] 10. panta 1. punktā ir reglamentēta tādējādi, ka, lai izmantotu gruntsūdeni, kas nepieciešams mājai un saimniecībai, zemes īpašniekam nav vajadzīga ūdens resursu iestādes atļauja, ja pievade notiek tikai ar rokas sūkņiem vai vindām vai ja ūdens ņemšana ir samērīga ar piederošo zemi.

III. Fakti un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

26. *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland* [Ziemeļu Burgenlandes Ūdensapgādes apvienība], *Robert Prandl* un *Gemeinde Zillingdorf* [Cillingdorfas pašvaldība] (Austrija) lūdza toreizējai *Bundesministerium für Land und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft* [Federālajai lauksaimniecības, mežsaimniecības, vides un ūdenssaimniecības ministrijai] (Austrija) grozīt rīcības programmu, kas valsts rīkojuma formā pieņemta Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punkta transponēšanas nolūkā, tādējādi, lai tā kļūtu atbilstīga Nitrātu direktīvai un lai tiktu garantēta šajā direktīvā nostiprinātā aizsardzība, it īpaši cilvēku veselības aizsardzība, lietojot gruntsūdeņus no gruntsūdeņu objekta, kurā atrodas triju lietas dalībnieku akas.

27. *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland* ir Austrijas ceturtais lielākais ūdensapgādes uzņēmums. Tas sniedz attiecīgus ūdensapgādes pakalpojumus, jo tā rīcībā ir vairāk nekā 45 aktīvi ūdensapgādes avoti, proti, akas un avoti, un vidēji tas veic piegādes aptuveni 160 000 cilvēku gadā. Šis uzņēmums ir publisko tiesību subjekts, proti, vairāku pašvaldību apvienība. Ar valsts rīkojumu tam ir pienākums veikt publiskas ūdensapgādes uzdevumu, tostarp iekasēt maksu par ūdeni īpaši noteiktā teritorijā. Apbūvētu zemesgabalu īpašniekiem principā ir obligāti jāizveido šo ēku pieslēgums šā uzņēmuma apkalpotajā teritorijā. *Wasserleitungsverband* ar rīkojumu ir arī pilnvarots iekasēt atbilstīgu maksu par ūdens piegādi (dzeramā ūdens kvalitātē). Tas veic pasākumus, lai dzeramā ūdens vajadzībām ņemtajos gruntsūdeņos pirms piegādes patērētājiem samazinātu nitrātu līmeni, kas nepārsniedz 50 mg/l.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/118/EK (2006. gada 12. decembris) par gruntsūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu un pasliktināšanos (OV 2006, L 372, 19. lpp.), kas grozīta ar Komisijas Direktīvu 2014/80/ES (2014. gada 20. jūnijs) (OV 2014, L 182, 52. lpp.).

28. *Robert Prandl*, privātpersona Lejasaustrijā, šobrīd visu savu dzeršanai neizmantojamo ūdeni gūst no mājas akas savā zemes gabalā. Viņš to neizmanto kā dzeramo ūdeni palielinātā nitrātu līmeņa dēļ. Tāpēc visu dzeramā ūdens daudzumu viņš iegādājas no publiska ūdensapgādes uzņēmuma.

29. Cillingdorfas pašvaldība atrodas Lejasaustrijā un pašvaldības vajadzībām uztur dzeršanai neizmantojama ūdens aku. Sākotnēji aka bija dzeramā ūdens aka, taču augstā nitrātu piesārņojuma dēļ tā ir atzīta par tehniskā ūdens ņemšanas vietu.

30. Nitrātu līmenis gruntsūdeņos atsevišķās *Wasserleitungsverband* mērijumu vietās lūguma iesniegšanas laikā pārsniedza un joprojām pārsniedz 50 mg/l līmeni vairāk nekā par 100 %. *R. Prandl* mājas akā lūguma iesniegšanas laikā nitrātu līmenis bija 59 mg/l, taču 2017. gada decembrī tas nepārsniedza 50 mg/l. Neapšaubāmi, šīs vērtības svārstās, līdz ar to nevar uzskatīt, ka līmenis pastāvīgi ir zemāks par 50 mg/l. Pašvaldības akā lūguma iesniegšanas laikā nitrātu piesārņojums bija 71 mg/l un joprojām bija palielināts arī 2017. gada decembrī.

31. Neapšaubāmi, ūdens, kurā nitrātu līmenis pārsniedz 50 mg/l, netiek izmantots kā dzeramais ūdens. Nav zināms par citu tiešu veselības apdraudējumu, kas izrietētu no pašreizējā palielinātā nitrātu līmeņa norādītajos ūdens avotos.

32. Nav strīda arī par to, ka ar rīcības programmu saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktu ir un tiek noteikti pasākumi šīs direktīvas mērķu sasniegšanai. Tāpat ir zināms, ka nitrātu līmenis triju iesniedzēju norādītajās teritorijās zināmu laiku pastāvīgi bija un ir palielināts.

33. Lejasaustrijā ir noteikts pienākums izveidot pieslēgumu publiskajam ūdensapgādes tīklam. Tomēr *R. Prandl*, nesaņemot atļauju, saskaņā ar valsts tiesībām būtu atļauts lietot mājas aku ar zināmiem juridiskiem ierobežojumiem. *R. Prandl* un Cillingdorfas pašvaldībai ūdensapgādi nodrošina nevis *Wasserleitungsverband*, bet gan citi publiskie ūdensapgādes uzņēmumi. Palielinātā nitrātu līmeņa dēļ nerodas tiešs veselības apdraudējums.

34. Ar lēmumu, kurš šobrīd tiek pārsūdzēts *Verwaltungsgericht Wien* [Vīnes Administratīvā tiesa] (Austrija), triju iesniedzēju lūgums tika noraidīts kā nepieņemams, jo nav subjektīvu publisko tiesību, respektīvi, tiesas ietekmes. Tāpēc *Verwaltungsgericht* uzdod Tiesai šādus jautājumus:

“Vai LESD 288. pants apvienojumā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktu vai 5. panta 5. punktu saistībā ar šīs direktīvas I pielikuma A punkta 2) apakšpunktu ir jāinterpretē tādējādi, ka:

a) publisks ūdensapgādes uzņēmums, kurš sniedz ūdensapgādes pakalpojumus un šajā saistībā pirms dzeramā ūdens piegādes patērētājiem (ar obligātu pieslēgumu) atbilstoši sagatavo to no tam ūdens ņemšanai pieejamām akām ņemta ūdens ar palielinātu nitrātu līmeni, lai pirms piegādes patērētājiem iegūtu mazāk nekā 50 mg/l nitrātu koncentrāciju ūdenī, un kuram saskaņā ar likumu ir arī jānodrošina ūdensapgāde konkrētā teritorijā, ir tieši skarts Eiropas Savienības Tiesas judikatūras izpratnē (šajā lietā to tieši ietekmē, iespējams, nepareizi transponēta Nitrātu direktīva), jo apgalvotie nepietiekamie rīcības plāni (tā kā nitrātu koncentrācija ūdenī šā ūdensapgādes uzņēmuma apkalpotajā teritorijā pārsniedz 50 mg/l) to ietekmē tādējādi, ka tam ir jāveic ūdens sagatavošanas pasākumi un tādējādi saskaņā ar Nitrātu direktīvu tam rodas subjektīvas tiesības

a.1) lūgt grozīt Nitrātu direktīvas transponēšanas nolūkā valstī jau pieņemtu rīcības programmu (saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktu) tādējādi, ka tiek noteikti stingrāki pasākumi, lai sasniegtu Nitrātu direktīvas 1. pantā noteiktos mērķus un, konkrēti, ne vairāk kā 50 mg/l nitrātu koncentrāciju gruntsūdeņos atsevišķās ūdens ņemšanas vietās;

a.2) lūgt veikt papildu pasākumus vai pastiprinātas darbības (saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 5. punktu), lai sasniegtu Nitrātu direktīvas 1. pantā noteiktos mērķus un, konkrēti, ne vairāk kā 50 mg/l nitrātu koncentrāciju gruntsūdeņos atsevišķās ūdens ņemšanas vietās?

- b) Patērētājs, kuram ar likumu būtu atļauts lietot ūdeni no savas mājas akas pašpatēriņa apjomā un kurš nevarēja lietot šo ūdeni palielinātā nitrātu līmeņa dēļ (nevarēja lietot lietas pamatā esošā lūguma iesniegšanas laikā un, lai gan varētu lietot šā lūguma Eiropas Savienības Tiesai iesniegšanas laikā, tomēr neapšaubāmi ir paredzams, ka nitrātu koncentrācija ūdenī atkal pārsniegs 50 mg/l), bet kurš pērk ūdeni no publiska ūdensapgādes uzņēmuma, ir tieši skarts Eiropas Savienības Tiesas judikatūras izpratnē (šajā lietā to tieši ietekmē, iespējams, nepareizi transponēta Nitrātu direktīva), jo apgalvotie nepietiekami rīcības plāni, nitrātu koncentrācijai ūdenī viņa ūdens ņemšanas vietā (mājas akā) pārsniedzot 50 mg/l, to ietekmē tādejādi, ka tas nevar izmantot tam ar likumu ierobežoti paredzētās tiesības lietot gruntsūdeņus savā nekustamajā īpašumā un tādejādi saskaņā ar Nitrātu direktīvu tam rodas subjektīvas tiesības
- b.1) lūgt grozīt Nitrātu direktīvas transponēšanas nolūkā valstī jau pieņemtu rīcības programmu (saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktu) tādejādi, ka tiek noteikti stingrāki pasākumi, lai sasniegtu Nitrātu direktīvas 1. pantā noteiktos mērķus un, konkrēti, ne vairāk kā 50 mg/l nitrātu koncentrāciju gruntsūdeņos atsevišķās ūdens ņemšanas vietās;
- b.2) lūgt veikt papildu pasākumus vai pastiprinātas darbības (saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 5. punktu), lai sasniegtu Nitrātu direktīvas 1. pantā noteiktos mērķus un, konkrēti, ne vairāk kā 50 mg/l nitrātu koncentrāciju gruntsūdeņos atsevišķās ūdens ņemšanas vietās?
- c) Pašvaldība, [kura] kā publisko tiesību subjekts nitrātu līmeņa dēļ, kas pārsniedz 50 mg/l nitrātu koncentrāciju ūdenī, uzturētu dzeramā ūdens apgādei paredzētu pašvaldības aku lieto vai dara pieejamu tikai kā dzeršanai neizmantojama ūdens aku – turklāt tas neietekmē dzeramā ūdens apgādi – tiek tieši skarta Eiropas Savienības Tiesas judikatūras izpratnē (šajā lietā to tieši ietekmē, iespējams, nepareizi transponēta Nitrātu direktīva apgalvoto nepietiekamo rīcības plānu formā), jo nitrātu koncentrācija ūdenī ūdens ņemšanas vietā pārsniedz 50 mg/l, kā rezultātā lietošanai nav pieejams dzeramais ūdens, un tādejādi saskaņā ar Nitrātu direktīvu tai rodas subjektīvas tiesības
- c.1) lūgt grozīt Nitrātu direktīvas transponēšanas nolūkā valstī jau pieņemtu rīcības programmu (saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktu) tādejādi, ka tiek noteikti stingrāki pasākumi, lai sasniegtu Nitrātu direktīvas 1. pantā noteiktos mērķus un, konkrēti, ne vairāk kā 50 mg/l nitrātu koncentrāciju gruntsūdeņos atsevišķās ūdens ņemšanas vietās;
- c.2) lūgt veikt papildu pasākumus vai pastiprinātas darbības (saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 5. punktu), lai sasniegtu Nitrātu direktīvas 1. pantā noteiktos mērķus un, konkrēti, ne vairāk kā 50 mg/l nitrātu koncentrāciju gruntsūdeņos atsevišķās ūdens ņemšanas vietās?

Turklāt visos trijos gadījumos patērētāju veselības aizsardzība katrā ziņā ir nodrošināta, vai nu – b) un c) daļā minētajos gadījumos – saņemot ūdeni no pakalpojumu sniedzējiem ūdensapgādes uzņēmumiem (ar obligātu pieslēgumu un tiesībām uz pieslēgumu), vai – a) daļā minētajā gadījumā – veicot atbilstīgus sagatavošanas pasākumus.”

35. Rakstveida apsvērumus ir iesnieguši *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland*, *Robert Prandl* un *Cillingdorfas pašvaldība* kopīgi kā prasītāji pamatlietā, kā arī Austrijas Republika, Nīderlandes Karaliste un Eiropas Komisija. Eiropas Komisija un Polijas Republika piedalījās arī 2019. gada 6. februāra tiesas sēdē.

IV. Juridiskais vērtējums

36. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu mērķis ir noskaidrot, vai trīs prasītāji pamatlietā – publisks dzeramā ūdens apgādes uzņēmums, pašvaldība, kura apsaimnieko aku, un individuāls akas īpašnieks –, pamatojoties uz Nitrātu direktīvu, var prasīt kompetentajām iestādēm veikt pasākumus, kas ir plašāki par pašreizējo valsts rīcības programmu Nitrātu direktīvas īstenošanai, lai panāktu, ka nitrātu līmenis gruntsūdeņos nepārsniedz 50 mg/l.

37. Šādam nolūkam vispirms es izvērtēšu, ciktāl prasītāji principā var atsaukties uz Nitrātu direktīvas normām, un pēc tam – kādos apstākļos varētu pastāvēt tiesības prasīt plašākus pasākumus, kuri nodrošina atbilstīgu nitrātu līmeņa samazinājumu.

A. Par iespēju atsaukties uz Nitrātu direktīvu

38. Par triju prasītāju pamatlietā tiesībām atsaukties uz Nitrātu direktīvu Austrija un Nīderlande iebilst, ka aku piesārņojums ar nitrātiem konkrēti neapdraud veselību, jo publiskās ūdensapgādes sistēma piedāvā pietiekamu dzeramā ūdens daudzumu bez pārmērīga nitrātu satura. Tāpat kā Polija tās brīdina nepieļaut *actio popularis*.

39. Šis arguments nepārliecina.

40. Tā kā Savienības tiesību normu par pārbaudes tiesā kārtību nav, katras dalībvalsts tiesību sistēmā šī kārtība ir jāneregulē atbilstoši procesuālās autonomijas principam, tomēr tā nedrīkst būt mazāk labvēlīga nekā kārtība, kas attiecas uz līdzīgām iekšējām situācijām (līdzvērtības princips), un tā nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu to tiesību izmantošanu, kas piešķirtas Savienības tiesību sistēmā (efektivitātes princips)⁹.

41. Šajā lietā īpaši būtisks ir efektivitātes princips. Tas tādēļ, ka ar direktīvu saistošo spēku, kas tām atzīts LESD 288. pantā, būtu nesaderīgi principā liegt ietekmētajām personām iespēju atsaukties uz direktīvā noteiktu pienākumu¹⁰. Tāpēc katrā ziņā fiziskām vai juridiskām personām, kuras tieši ietekmē direktīvas normu pārkāpums, ir tiesības no kompetentajām iestādēm – attiecīgā gadījumā vērsties kompetentajās tiesās – prasīt attiecīgo pienākumu izpildi¹¹.

42. Ietekmes nosacījums garantē, ka iespēja atsaukties uz tieši piemērojamām direktīvas normām nevar radīt *actio popularis*.

43. Pamatlietā tieša ietekme uz prasītājiem izriet jau no tā, ka gruntsūdeņu piesārņojums ar nitrātiem ietekmē prasītājiem piederošo aku likumīgu izmantošanu. Turklāt ar nitrātu piesārņojumu saistītais veselības apdraudējums, vismaz attiecībā uz R. Prandl personu, pamato tiešu ietekmi.

9 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1976. gada 16. decembris, *Rewe-Zentralfinanz un Rewe-Zentral* (33/76, EU:C:1976:188, 5. punkts); 2013. gada 27. jūnijs, *Agrokonsulting* (C-93/12, EU:C:2013:432, 35. un 36. punkts), un 2018. gada 22. februāris, *INEOS Köln* (C-572/16, EU:C:2018:100, 42. punkts).

10 Spriedumi, 2004. gada 7. septembris, *Waddenvereniging un Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 66. punkts); 2008. gada 25. jūlijs, *Janecek* (C-237/07, EU:C:2008:447, 37. punkts); 2016. gada 8. novembris, *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, 44. punkts), un 2017. gada 20. decembris, *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation* (C-664/15, EU:C:2017:987, 34. punkts).

11 Šajā nozīmē – spriedumi, 2008. gada 25. jūlijs, *Janecek* (C-237/07, EU:C:2008:447, 39. punkts), un 2011. gada 26. maijs, *Stichting Natuur en Milieu* u.c. (no C-165/09 līdz C-167/09, EU:C:2011:348, 100. punkts).

a) Par aku lietošanas traucējumiem

44. Līdz šim attiecībā uz fiziskām personām Tiesa ir atzinusi, ka apsvērumi par tiešu ietekmi īpaši ir attiecināmi uz direktīvu, kuras mērķis ir aizsargāt iedzīvotāju vai attiecīgi sabiedrības veselību¹². Saskaņā ar Nitrātu direktīvas sesto apsvērumu un 2. panta j) punktu šāds mērķis ir arī šai direktīvai¹³. Tomēr galvenā ietekme uz prasītājiem šajā lietā tikai netieši pamatojas uz veselības aizsardzību.

45. Tas ir iespējams, jo Tiesa vienīgi ir atzinusi, ka apsvērumi par atsaukšanos uz Savienības tiesību normām vides jomā *īpaši* ir attiecināmi uz tiesību normām, kuru mērķis ir veselības aizsardzība. Spriedums *Folk*, kurā ar ietekmi uz zvejas tiesībām bija pietiekami, lai pamatotu atsaukšanos uz Direktīvu par atbildību vides jomā¹⁴ apvienojumā ar Ūdens pamatdirektīvu¹⁵, liecina, ka līdztekus ir iespējamas arī citas ietekmes formas.

46. Pamatlietā visi trīs prasītāji tiek ietekmēti tieši, jo saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tiem ir tiesības lietot savas akas dzeramā ūdens ieguvei, taču tie nevar izmantot šīs tiesības bez ūdens papildu apstrādes. Tas tādēļ, ka ūdens, kurā ir vairāk nekā 50 mg/l nitrātu, saskaņā ar robežvērtību, kas noteikta, ņemot vērā veselības aizsardzības apsvērumus, atbilstoši Dzeramā ūdens direktīvas 5. pantam un I pielikuma B daļai nav izmantojams kā dzeramais ūdens.

47. Tas, ka Nitrātu direktīvas aizsargājošais mērķis ietver šo ietekmi un tāpēc tai ir jābūt juridiski nozīmīgai, it īpaši izriet no direktīvas 2. panta j) punkta. Saskaņā ar to direktīvai ir jānovērš likumīgas ūdens izmantošanas traucējumi.

48. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu aku lietošana dzeramā ūdens ieguvei notiek likumīgi. Pretēji Austrijas uzskatam šajā ziņā nav vajadzīgas tiesības spēt visur iegūt gruntsūdeņus dzeramā ūdens kvalitātē. Jau direktīvas vācu un holandiešu valodas versijās lietotais jēdziens “rechtmäßig” (“likumīgs”) liecina, ka ir jānovērš jau atļautas ūdens izmantošanas traucējumi, tātad nav vajadzīgas obligāti istenojamas tiesības. Franču un angļu valodas versijas šajā ziņā ir vēl skaidrākas, jo tajās tiek lietoti termini “légitime” un “legitimate”. Šīs valodu versijas, manuprāt, būtu jāsaprot tādējādi, ka runa ir par atļautu ūdens izmantošanu.

49. Turklāt Nitrātu direktīvas I pielikuma A punkta 1) apakšpunkts, kurā, lai identificētu īpaši jutīgus virszemes saldūdeņus, nitrātu robežvērtība ir noteikta ar atsauci uz pašlaik atcelto Direktīvu par dzeramā ūdens ieguvei paredzētā virszemes ūdens kvalitāti dalībvalstīs¹⁶, liecina, ka Nitrātu direktīvas aizsargājošais mērķis aptver tieši ūdens lietošanu dzeramā ūdens vajadzībām¹⁷.

50. Līdz ar to ir pilnībā pietiekami, ka ir atļauts izmantot ūdeni kā dzeramo ūdeni, lai būtu runa par ietekmi, kuru rada iespējams Nitrātu direktīvas prasību pārkāpums, kas traucē izmantot gruntsūdeņus kā dzeramo ūdeni. Ja ir šāda ietekme, principā ir jābūt tiesībām prasīt Nitrātu direktīvas ievērošanu.

51. Šajā gadījumā var nebūt nekādas nozīmes tam, kā *Wasserleitungsverband* spēs novirzīt iespējamās papildu izmaksas uz trešajām personām. Tas tādēļ, ka arī šī nepieciešamība traucē izmantot gruntsūdeņus atļautajām vajadzībām.

12 Spriedumi, 2008. gada 25. jūlijs, *Janecek* (C-237/07, EU:C:2008:447, 37. punkts); 2011. gada 26. maijs, *Stichting Natuur en Milieu* u.c. (no C-165/09 līdz C-167/09, EU:C:2011:348, 94. punkts), un 2014. gada 19. novembris, *ClientEarth* (C-404/13, EU:C:2014:2382, 55. punkts).

13 Skat. arī spriedumu, 1999. gada 29. aprīlis, *Standley* u.c. (C-293/97, EU:C:1999:215, 34. punkts).

14 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/35/EK (2004. gada 21. aprīlis) par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atļidzināšanu (OV 2004, L 143, 56. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/31/EK (2009. gada 23. aprīlis) (OV 2009, L 140, 114. lpp.).

15 Spriedums, 2017. gada 1. jūnijs (C-529/15, EU:C:2017:419, 47.–49. punkts).

16 Padomes Direktīva 75/440/EEK (1975. gada 16. jūnijs) (OV 1975, L 194, 26. lpp.).

17 Skat. spriedumu, 1999. gada 29. aprīlis, *Standley* u.c. (C-293/97, EU:C:1999:215, 34. punkts).

52. Nepieciešamības pierādīt ietekmi sekas, starp citu, ir tādas, ka prasītāji pamatlietā nevar prasīt ievērot Nitrātu direktīvu Austrijā kopumā, bet tikai tiktāl, ciktāl ir skarti viņu lietotie gruntsūdeņi. Līdz ar to apšaubāmi ir tas, vai *R. Prandl* vai Cillendorfas pašvaldību ir ietekmējusi Pandorfas plakankalnes virsas (*Pandorfer Platte*) gruntsūdeņu tilpes kvalitāte, kura procesuālajā rakstā, kas iesniegts kopā ar *Wasserleitungsverband*, ir raksturota kā īpaši piesārņota.

b) Par veselības aizsardzību

53. Turklāt ar nitrātu piesārņojumu saistītais veselības apdraudējums vismaz attiecībā uz *R. Prandl* personu pamato tiešu ietekmi.

54. Tomēr šajā ziņā Tiesa nav noteikusi konkrēta, neizbēgama veselības apdraudējuma nosacījumu. Īpaši tas ir redzams spriedumā *Stichting Natuur en Milieu* u.c., kurā runa bija par valsts noteiktiem emisijas maksimālajiem daudzumiem konkrētām kaitīgajām vielām. Tas, vai šo maksimālo daudzumu pārsniegums rada veselības apdraudējumu, ir atkarīgs no kaitīgo vielu sadalījuma¹⁸. Tomēr neatkarīgi no tā Tiesa atzina, ka eksistē tieši ietekmēti indivīdi, kuri var prasīt ievērot šos maksimālos daudzumus¹⁹.

55. Attiecībā uz tiesas ietekmes pieņemumu es neredzu iemeslu stingrākai pieejai, nekā tā ir šajā judikatūrā. Saskaņā ar LES 3. panta 3. punktu, Pamattiesību hartas 37. pantu un LESD 191. panta 2. punktu Savienības vides politikas mērķis ir augsta līmeņa aizsardzība. Atbilstoši pēdējai minētajai normai tā ir pamatota ar piesardzības un preventīvas darbības principiem. Tāpēc nebūtu saderīgi noteikt, ka vēršanās tiesā ar prasībām ievērot Savienības vides tiesību aktus, ir atkarīga no neizbēgama veselības apdraudējuma. Tas tādēļ, ka šādā gadījumā rastos bažas, ka jau pirms faktiskās prasības celšanas tiek nodarīts kaitējums veselībai.

56. Līdz ar to vismaz fiziskām personām, tātad pamatlietā *R. Prandl*, – attiecībā uz tās ietekmējošo gruntsūdeņu kvalitāti – ir tiesības atsaukties uz Nitrātu direktīvu.

57. Turpretim *Wasserleitungsverband* un pašvaldība ir juridiskas personas, līdz ar to tās tieši neietekmē iespējams veselības apdraudējums. It īpaši attiecībā uz pašvaldību gan varētu uzskatīt, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem tās uzdevums ir aizsargāt savu iedzīvotāju veselību. Līdzīgi uzdevumi varētu būt arī *Wasserleitungsverband* attiecībā pret saviem klientiem. Tomēr lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav attiecīgas informācijas, tāpēc nav lietderīgi iedziļināties šajā jautājumā.

c) Par Orhūsas konvenciju

58. Šāda ietekmes jēdziena interpretācija tieši izriet jau no Savienības tiesību pamatprincipiem. Tomēr šādi tiek izpildītas arī saistības, kas paredzētas Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktā apvienojumā ar Pamattiesību hartas 47. panta pirmo daļu. Saskaņā ar Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punktu sabiedrības pārstāvjiem, ja tie ir atbilstīgi iespējamiem attiecīgās valsts tiesībās noteiktiem kritērijiem, ir jābūt pieejamām administratīvām vai tiesas procedūrām, lai apstrīdētu iestāžu darbību vai bezdarbību, kas ir pretrunā attiecīgās valsts tiesību aktiem vides jomā. Pamattiesību hartas 47. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību.

18 Ilustratīvi – mani secinājumi lietā *Craeynest* (C-723/17, EU:C:2019:168, 68. un nākamie punkti, it īpaši 85. punkts).

19 Spriedums, 2011. gada 26. maijs, *Stichting Natuur en Milieu* u.c. (no C-165/09 līdz C-167/09, EU:C:2011:348, 94. un 99.–103. punkts).

59. Šīm tiesībām nebūtu nekādas praktiskās iedarbības vai tā tiktu zaudēta, ja tiktu pieļauts, ka, nosakot kritērijus valsts tiesībās, konkrētu kategoriju “sabiedrības pārstāvjiem” *a fortiori* “attiecīgai sabiedrības daļai”, kas atbilst Orhūsas konvencijas 2. panta 5. punktā noteiktajiem nosacījumiem, tiktu atņemtas jebkādas tiesības celt prasību²⁰.

60. Saskaņā ar Orhūsas konvencijas 2. panta 5. punktu attiecīga sabiedrības daļa ir sabiedrība, kuru ietekmē vai varētu ietekmēt lēmumu pieņemšana vides jomā vai kurai ir interese par to. Šajā gadījumā sabiedrību saskaņā ar 2. panta 4. punktu veido fiziskas un/vai juridiskas personas.

61. Pamatojoties uz jau minētajiem iemesliem, prasītājus pamatlietā tiem piederošo aku dēļ visus ietekmē gruntsūdeņu piesārņojums, un līdz ar to tie atbilst Orhūsas konvencijas 2. panta 5. punktā izvirzītajiem nosacījumiem.

62. Skaidrības labad ir jānorāda, ka Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkta esamību nekādā ziņā nevar interpretēt kā ierobežojumu iespējai atsaukties uz Savienības tiesību aktiem vides jomā. Tas tādēļ, ka saskaņā ar Orhūsas konvencijas 3. panta 6. punktu tā neparedz pienākumu ierobežot pašlaik spēkā esošās tiesības vērsties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Tāpēc 9. panta 3. punktā minētā atsauce uz valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem nepamato ierobežojumu atsaukties uz Savienības tiesībām.

d) Starpsecinājumi

63. Līdz ar to ir jākonstatē, ka publisks ūdensapgādes uzņēmums, privātpersona un pašvaldība kā publisko tiesību subjekts principā var atsaukties uz Nitrātu direktīvu, ciktāl tos ietekmē gruntsūdeņu piesārņojums ar nitrātiem, piemēram, tāpēc, ka tie tiek kavēti izmantot savas akas likumīgai dzeramā ūdens ieguvei.

B. Par tiesībām prasīt pasākumus, lai ievērotu 50 mg/l nitrātu līmeni gruntsūdeņos

64. Tomēr tādējādi vēl nav nolemts, vai prasītāji pamatlietā var prasīt veikt pasākumus, lai tiktu ievērots 50 mg/l nitrātu līmenis gruntsūdeņos.

65. Visos gadījumos, kad direktīvas noteikumi pēc satura ir bez nosacījumiem un pietiekami precīzi, privātpersonas uz tiem var atsaukties valsts tiesās pret valsti, ja tā direktīvu valsts tiesībās vai nu nav transponējusi noteiktajā termiņā, vai arī to ir transponējusi nepareizi²¹. Pietiekamas precizitātes it īpaši var nebūt tad, ja attiecīgie noteikumi pieļauj rīcības brīvību. Tomēr šādos gadījumos vismaz pastāv tiesības likt pārbaudīt tiesā, vai valsts tiesiskais regulējums un tā piemērošana ietilpst direktīvas definētajās rīcības brīvības robežās²².

66. Šajā ziņā nav nozīmes, vai – kā uzsver Austrija – direktīva ir pareizi transponēta. Ja direktīva ir transponēta pareizi, attiecīgajām personām ir jābūt iespējai atsaukties uz transponējošiem tiesību aktiem, bet nepilnīgas transponēšanas gadījumā – vismaz uz attiecīgajiem direktīvas noteikumiem. Turklāt prasītāji katrā ziņā uzskata, ka Nitrātu direktīva nav pareizi piemērota.

20 Spriedums, 2017. gada 20. decembris, *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation* (C-664/15, EU:C:2017:987, 46. punkts).

21 Spriedumi, 1982. gada 19. janvāris, *Becker* (8/81, EU:C:1982:7, 25. punkts); 2012. gada 24. janvāris, *Dominguez* (C-282/10, EU:C:2012:33, 33. punkts), un 2018. gada 6. novembris, *Bauer un Willmeroth* (C-569/16 un C-570/16, EU:C:2018:871, 70. punkts).

22 Spriedumi, 1996. gada 24. oktobris, *Kraaijeveld* u.c. (C-72/95, EU:C:1996:404, 56. punkts); 2004. gada 7. septembris, *Waddenvereniging un Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 66. punkts); 2008. gada 25. jūlijs, *Janeček* (C-237/07, EU:C:2008:447, 46. punkts); 2011. gada 26. maijs, *Stichting Natuur en Milieu* u.c. (no C-165/09 līdz C-167/09, EU:C:2011:348, 100.–103. punkts); 2012. gada 5. septembris, *Rahman* u.c. (C-83/11, EU:C:2012:519, 25. punkts), kā arī 2016. gada 8. novembris, *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, 44. punkts).

67. Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktā un 4. pantā, kā arī II un III pielikumā ir ietvertas obligātas prasības, kas vismaz daļēji nepieļauj nekādu rīcības brīvību. Šajā ziņā piemērs esot III pielikuma 1. punkta 2) apakšpunktā minētais ierobežojums attiecībā uz mēslojuma maksimālo daudzumu, ko drīkst iestrādāt uz hektāru²³. Tā kā attiecīgās personas, ko ietekmē nitrātu piesārņojums, principā var atsaukties uz Nitrātu direktīvu, tām arī vajadzētu būt iespējai prasīt ievērot šos maksimālos daudzumus un līdzīgas prasības.

68. Tomēr lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, vai pastāv prasītāju pamatlietā tiesības prasīt pasākumus, kuri garantē par 50 mg/l zemāku nitrātu līmeni gruntsūdeņos.

69. Šādas tiesības varētu izrietēt no Nitrātu direktīvas 5. panta 4. un 5. punkta. Direktīvas 5. panta 4. punktā ir paredzēts, ka īpaši jutīgās zonās vai attiecīgi Austrijā visā teritorijā tiek veiktas rīcības programmas, kuru saturs izriet no III pielikuma, kā arī 4. panta un II pielikuma. Turklāt atbilstoši direktīvas 5. panta 5. punktam saskaņā ar rīcības programmām dalībvalstis veic tādas papildu pasākumus vai pastiprinātas darbības, kādas uzskata par vajadzīgām, ja sākumā vai atbilstīgi pieredzei, kas gūta rīcības programmu īstenošanā, izrādās, ka 5. panta 4. punktā minētie pasākumi nebūs pietiekami 1. pantā noteikto mērķu sasniegšanai.

70. Lietas dalībniekiem ir domstarpības it īpaši par to, vai vispār ir jānodrošina par 50 mg/l zemāks nitrātu līmenis, kā arī par termiņu un dalībvalstīm piešķirto rīcības brīvību.

1. 50 mg/l nitrātu līmenis

71. Austrija un Nīderlande apstrīd, ka Nitrātu direktīvā ir pamatots pienākums novērst gruntsūdeņu piesārņojumu, kas lielāks par 50 mg/l, vai samazināt pašreizēju lielāku piesārņojumu tiktāl, lai netiktu pārsniegta šī vērtība.

a) Lauksaimniecības jomas atbildība

72. Ir jāpiekrīt šim uzskatam, ka Nitrātu direktīvā minēto pasākumu priekšmets nav vispārējs ūdens piesārņojums ar nitrātiem. Tas tādēļ, ka saskaņā ar 1. pantu ir jāsamazina ūdens piesārņojums, ko rada vai izraisa *lauksaimnieciskas izcelsmes* nitrāti, un jānovērš turpmāks šāds piesārņojums.

73. Tādējādi, ja nitrātu piesārņojuma avots nebūtu lauksaimniecība, nevarētu veikt pasākumus saskaņā ar Nitrātu direktīvu. Tomēr piesārņojuma avotam nav jābūt vienīgi lauksaimniecībai²⁴. Drīzāk pasākumi ir vajadzīgi jau tad, ja lauksaimnieciskas izcelsmes slāpekļa savienojumu izplūde ievērojami veicina piesārņojumu²⁵. Agrāk Tiesa jau ir atzinusi par uzmanības vērtu to, ka Valonijas lauksaimniecība radīja 19 % no kopējā slāpekļa daudzuma Māsas baseinā un 17 % no kopējā slāpekļa daudzuma Šeldas baseinā un abas šīs upes ietek eitrofiskajā Ziemeļjūrā²⁶. Tas nozīmē, ka jau salīdzinoši neliels slāpekļa piesārņojums, ko rada lauksaimniecība, ir pietiekams, lai rastos Nitrātu direktīvā noteiktie pienākumi.

74. Tas, ka Austrijas lauksaimniecības radīta slāpekļa izplūde tiešām ievērojami veicina gruntsūdeņu piesārņojumu ar nitrātiem teritorijā, kur prasītāji pamatlietā izmanto savas akas, izriet jau no tā, ka Austrija tur piemēro rīcības programmas saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktu. Tas tādēļ, ka, ja lauksaimniecība to ievērojami neveicinātu, tās nebūtu vajadzīgas.

23 Spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, Komisija/Nīderlande (C-322/00, EU:C:2003:532, 113. punkts), un 2014. gada 4. septembris, Komisija/Francija (C-237/12, EU:C:2014:2152, 129. punkts).

24 Spriedumi, 1999. gada 29. aprīlis, *Standley* u.c. (C-293/97, EU:C:1999:215, 30. punkts); 2005. gada 8. septembris, Komisija/Spānija (C-416/02, EU:C:2005:511, 69. punkts), un 2005. gada 22. septembris, Komisija/Belģija (C-221/03, EU:C:2005:573, 84. punkts).

25 Spriedumi, 1999. gada 29. aprīlis, *Standley* u.c. (C-293/97, EU:C:1999:215, 35. punkts), un 2005. gada 22. septembris, Komisija/Belģija (C-221/03, EU:C:2005:573, 87. punkts).

26 Spriedums, 2005. gada 22. septembris, Komisija/Belģija (C-221/03, EU:C:2005:573, 86. punkts).

b) Pielaujamais nitrātu piesārņojums gruntsūdeņos

75. Ja lauksaimniecība ievērojami veicina nitrātu piesārņojumu, gan Nitrātu direktīvas 3. panta 1. punkts un I pielikuma A punkta 2) apakšpunkts, kā arī 2. panta j) punktā sniegtā piesārņojuma jēdziena definīcija apvienojumā ar Dzeramā ūdens direktīvu liek secināt, ka gruntsūdeņu piesārņojums ar nitrātiem, kuru apjoms pārsniedz 50 mg/l, ir uzskatāms par piesārņojumu. Šādā gadījumā dalībvalstīm ir jāveic pasākumi saskaņā ar Nitrātu direktīvas 5. pantu.

76. Atbilstoši Nitrātu direktīvas 3. panta 1. punktam ūdeņus, ko ietekmē piesārņojums, un ūdeņus, ko varētu ietekmēt piesārņojums, ja netiek veikti pasākumi saskaņā ar 5. pantu, dalībvalstis identificē saskaņā ar I pielikumā izklāstītajiem kritērijiem. Atbilstoši Nitrātu direktīvas I pielikuma A punkta 2) apakšpunktam to dara tad, ja gruntsūdeņos nitrātu saturs ir vai varētu pārsniegt 50 mg/l, ja²⁷ netiek noteikti pasākumi saskaņā ar 5. pantu.

77. Tomēr, ja teritorija, kuras gruntsūdeņos nitrātu līmenis pārsniedz 50 mg/l, ir uzskatāma par piesārņotu, tad saskaņā ar Nitrātu direktīvas 1. pantu šis piesārņojums ir jāsamazina vai jānovērš.

78. Turklāt Nitrātu direktīvas 2. panta j) punktā piesārņojums ir definēts kā lauksaimnieciskas izcelsmes slāpekļa savienojumu tieša vai netieša izplūde ūdens vidē, kuras dēļ tiek apdraudēta cilvēku veselība, tiek kaitēts dzīvajiem resursiem un ūdens ekosistēmām, ainavai vai citiem likumīgiem ūdens izmantošanas veidiem.

79. Tāpēc gruntsūdeņu piesārņojums ar vairāk nekā 50 mg/l nitrātu ir uzskatāms piesārņojumu, jo tas traucē likumīgi izmantot akas dzeramā ūdens ieguvei. Tas tādēļ, ka saskaņā ar Dzeramā ūdens direktīvas 5. pantu un I pielikuma B daļu dzeramajam ūdenim piemērojamā robežvērtība ir 50 mg/l nitrātu.

80. Šo secinājumu neatspēko Austrijas norāde, ka ir jānošķir neapstrādāts ūdens un dzeramais ūdens.

81. Ir jāpiekrīt, ka Nitrātu direktīvā nav noteiktas tiesības neierobežoti izmantot gruntsūdeņus kā dzeramo ūdeni. Piemēram, Nitrātu direktīvā nav ietvertas prasības attiecībā uz citām kaitīgām vielām vai nitrātu piesārņojumu, ko nerada lauksaimniecība.

82. Tomēr, kā jau minēts, Nitrātu direktīvai ir jānodrošina, ka attiecīgā ūdens piesārņojuma ar nitrātiem dēļ netiek traucēta dzeramā ūdens ieguve²⁸, katrā ziņā, ciktāl ievērojams šā piesārņojuma avots ir lauksaimniecība.

83. Šādu Nitrātu direktīvas interpretāciju apstiprina tas, ka Gruntsūdeņu direktīvas 4. panta 2. punktā un I pielikuma 1. punktā labai gruntsūdeņu kvalitātei arī ir noteikta 50 mg/l nitrātu robeža. Ir taisnība, ka Gruntsūdeņu direktīvas 4. panta 2. punktā ir minēti arī alternatīvi labas gruntsūdeņu kvalitātes kritēriji. Turklāt vēl nav beigušies saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvas 4. panta 4. punktu pagarinātie termiņi, lai sasniegtu šo kvalitāti. Tomēr arī Gruntsūdeņu direktīvā minētais kritērijs liecina, ka, konstatējot piesārņojumu, ir jāpiemēro Nitrātu direktīvā noteiktā vērtība.

84. Tādējādi Nitrātu direktīvas īstenošanas pasākumu mērķim ir jābūt samazināt vai novērst gruntsūdeņu piesārņojumu ar nitrātiem vairāk nekā 50 mg/l līmenī, ja lauksaimnieciskas izcelsmes slāpekļa savienojumu izplūde ievērojami veicina šo piesārņojumu.

²⁷ Kā liecina saikne ar 3. panta 1. punktu un it īpaši I pielikuma A punkta 2) apakšpunkta angļu un franču valodas versijas, “und” (“un”) vācu valodas versijā jāsaprot kā “falls” (“ja”).

²⁸ Skat. iepriekš 46.–50. punktu.

2. Terminš

85. Tomēr Austrija arī apgalvo, ka nav skaidrs, kad ir jāasniedz Nitrātu direktīvas 1. pantā paredzētie mērķi.

86. Ir taisnība, ka Nitrātu direktīvā nav noteikts termiņš, līdz kuram ir jāsamazina pašreizējais piesārņojums, lai tas būtu zemāks par minēto vērtību un arī vairs nebūtu riska, ka tas atkal tiks pārsniegts. Attiecīgie termiņi drīzāk izriet no Ūdens pamatdirektīvas 4. panta 1. un 4. punkta apvienojumā ar Gruntsūdeņu direktīvu, un, ņemot vērā pieļaujamos termiņa pagarinājumus, tie vēl nav beigušies.

87. Turklāt ir jānorāda, ka obligātas prasības, kas attiecas uz gruntsūdeņu kvalitātes nodrošināšanas termiņiem, var būt saistītas arī ar nepārvarāmām praktiskām grūtībām. Tas tādēļ, ka jau Nitrātu direktīvas trīspadmitajā apsvērumā ir norādīts, ka vietējo ģeoloģisko apstākļu dēļ var paiet daudzi gadi, līdz aizsardzības pasākumi uzlabos ūdens kvalitāti. Būtiski ir arī citi faktori, piemēram, attiecīgais nokrišņu daudzums vai iztvaikošana²⁹.

88. Tomēr, lai gan Nitrātu direktīvā nav noteikts, līdz kuram laikam ir jāasniedz 1. pantā minētie mērķi, tomēr tajā ir iekļauti obligāti noteikumi par to, kad ir jāveic šo mērķu sasniegšanai vajadzīgie pasākumi. Šāds pienākums pastāv no dienas, kad tiek uzsākta pirmā rīcības programma, vai – ņemot vērā pieredzi – rīcības programmu īstenošanas laikā, proti, tiklīdz tiek konstatēts, ka šādi pasākumi ir vajadzīgi³⁰. Attiecībā uz šo laiku nav nekādas rīcības brīvības.

89. Turklāt no Nitrātu direktīvas 5. panta 7. punkta izriet termiņš, kurā dalībvalstīm ir jānovērtē minētā pieredze. Pēc tam vismaz reizi četros gados dalībvalstis pārskata un vajadzības gadījumā groza savas rīcības programmas. Šajā saistībā papildus Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktā minētajiem pasākumiem tām ir jāveic papildu pasākumi vai pastiprinātas darbības saskaņā ar 5. panta 5. punktu, ja tādas ir vajadzīgas³¹.

90. Ja šīs regulārās pārskatīšanas rezultātā netiek konstatēta situācijas uzlabošanās, tad – kā ir norādījusi Tiesa – ir jāsecina, ka rīcības programmas nav pietiekamas³². Tad dalībvalstis nevar gaidīt, līdz vairs nebūs pamatotu šaubu, ka ir jāveic papildu pasākumi vai pastiprinātas darbības³³. Kā uzsver Komisija, tas tā ir vēl jo vairāk tad, ja piesārņojums turpinās jau ilgāku laiku.

91. Rīcības brīvība attiecas vienīgi uz attiecīgajiem pasākumiem un – saistībā ar tiem – uz brīdi, kad tiek sasniegti Nitrātu direktīvas 1. pantā noteiktie mērķi.

92. Tomēr dalībvalstīm šī rīcības brīvība ir jāizmanto un jānorāda, kādus papildu pasākumus tās veic un kad tiem ir jāasniedz minētie mērķi. Tas tādēļ, ka saskaņā ar Nitrātu direktīvas 10. panta 1. punktu un V pielikuma 4. punkta e) apakšpunktu tās ik pēc četriem gadiem iesniedz Komisijai ziņojumu, tostarp ar apsvērumiem par aptuvenajiem termiņiem, kādos īpaši jutīgie ūdeņi varētu reaģēt uz rīcības programmā paredzētajiem pasākumiem.

29 Saskaņā ar Austrijas Republikas Federālās lauksaimniecības, mežsaimniecības, vides un ūdenssaimniecības ministrijas ziņojumu *Grundwasseralter in Österreich – mittlere Verweilzeiten in ausgewählten Grundwasserkörpern* (2015. gada decembra versija, <https://www.bmnt.gv.at/wasser/wasserqualitaet/grundwasseralter.html>) vidējā gruntsūdeņu noturība pamatlietā aplūkotajās teritorijās daļēji ir no 11 līdz 25 gadiem, daļēji – pat no 25 līdz 50 gadiem.

30 Spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, Komisija/Nīderlande (C-322/00, EU:C:2003:532, 166. punkts), un 2018. gada 21. jūnijs, Komisija/Vācija (C-543/16, nav publicēts, EU:C:2018:481, 53. punkts).

31 Vācu valodas versijā atsauc uz 5. pantu kopumā acīmredzami ir kļūdaina.

32 Spriedums, 2018. gada 21. jūnijs, Komisija/Vācija (C-543/16, nav publicēts, EU:C:2018:481, 61. punkts).

33 Spriedums, 2018. gada 21. jūnijs, Komisija/Vācija (C-543/16, nav publicēts, EU:C:2018:481, 63. un 64. punkts).

93. Tādējādi ik pēc četriem gadiem dalībvalstīm ir jāpārbauda, vai spēkā esošās rīcības programmas Nitrātu direktīvas ieviešanai ir pietiekamas, lai samazinātu vai novērstu gruntsūdeņu piesārņojumu ar vairāk nekā 50 mg/l nitrātu, un ir jāveic visi nepieciešamie papildu pasākumi vai pastiprinošas darbības, ja izrādās, ka tās nav pietiekamas.

3. Rīcības programmu vērtējums

94. Tomēr, pārbaudot, vai pašreizējā rīcības programma ir pietiekama, vispirms ir jāprognozē tās ietekme uz gruntsūdeņu piesārņojumu ar nitrātiem. Turklāt var būt nepieciešams apsvērt, kādi ir vajadzīgie papildu pasākumi.

a) Par pārbaudes kritēriju

95. Jau no pieminētā Nitrātu direktīvas trīspadsmitā apsvēruma izriet, ka ne vienmēr ir vienkārši šādi novērtēt gruntsūdeņus, jo saskaņā ar minēto apsvērumu vietējo ģeoloģisko apstākļu dēļ var paiet daudzi gadi, līdz ar aizsardzības pasākumiem tiks uzlabota ūdens kvalitāte. Un kā jau arī minēts iepriekš, būtiski ir arī citi faktori, piemēram, attiecīgais nokrišņu daudzums vai iztvaikošana³⁴.

96. Savos secinājumos lietā *Craeynest*³⁵ es nesen esmu norādījusi, ka Savienības tiesībās nav liegts piešķirt dalībvalstu kompetentajām iestādēm plašu rīcības brīvību, novērtējot šādus sarežģītus jautājumus. Rīcības brīvību attiecībā uz konkrētiem Nitrātu direktīvas noteikumiem ir atzinusi arī Tiesa³⁶.

97. Atšķirībā no jautājumiem lietā *Craeynest*, kas ir par gaisa kvalitāti³⁷, šajā lietā nav vērojams, ka gruntsūdeņu piesārņojums ar nitrātiem būtiski apdraudētu cilvēku veselību vai līdzīgus Savienības vides aizsardzības mērķus. Tāpēc kompetento iestāžu rīcības brīvība nav jāierobežo.

98. Izmantojot šo rīcības brīvību, dalībvalstīm ir jāņem vērā Nitrātu direktīvas mērķis samazināt ūdens piesārņojumu ar lauksaimnieciskas izcelsmes nitrātiem³⁸. Tām ir arī jācenšas sasniegt Savienības politikas mērķi vides jomā atbilstoši LESD 191. panta 1. un 2. punkta prasībām³⁹.

34 Skat. 29. zemsvītras piezīmi.

35 C-723/17, EU:C:2019:168, 41. un nākamie punkti. Šajā saistībā it īpaši spriedumi, 1999. gada 21. janvāris, *Upjohn* (C-120/97, EU:C:1999:14, 35. punkts), un 2005. gada 9. jūnijs, *HLH Warenvertrieb* un *Orthica* (C-211/03, C-299/03 un no C-316/03 līdz C-318/03, EU:C:2005:370, 76. punkts).

36 Spriedumi, 1999. gada 29. aprīlis, *Standley u.c.* (C-293/97, EU:C:1999:215, 37. un 39. punkts); 2003. gada 2. oktobris, Komisija/Nīderlande (C-322/00, EU:C:2003:532, 46. punkts); 2002. gada 27. jūnijs, Komisija/Francija (C-258/00, EU:C:2002:400, 53. punkts), un 2014. gada 4. septembris, Komisija/Francija (C-237/12, EU:C:2014:2152, 30. punkts).

37 Šajā saistībā – mani secinājumi lietā *Craeynest* (C-723/17, EU:C:2019:168, 47. un 48. punkts, kā arī 53. un nākamie punkti).

38 Spriedumi, 2002. gada 27. jūnijs, Komisija/Francija (C-258/00, EU:C:2002:400, 53. punkts); 2003. gada 2. oktobris, Komisija/Nīderlande (C-322/00, EU:C:2003:532, 46. punkts), un 2014. gada 4. septembris, Komisija/Francija (C-237/12, EU:C:2014:2152, 30. punkts).

39 Spriedumi, 2014. gada 4. septembris, Komisija/Francija (C-237/12, EU:C:2014:2152, 30. punkts); skat. arī jau spriedumu, 2003. gada 2. oktobris, Komisija/Nīderlande (C-322/00, EU:C:2003:532, 45. punkts).

99. Lai gan dalībvalstu procesuālā autonomija ļauj valsts tiesām rūpīgi pārbaudīt šādus brīvos administratīvos aktus⁴⁰, tomēr Savienības tiesībās šāds pienākums tām nav paredzēts. Principā ir pietiekami, ja tiesā tikai tiek pārbaudīts, vai nav acīmredzamu kļūdu vērtējumā un procesuālu kļūdu⁴¹. Turklāt ir arī jāpārbauda, vai kompetentās iestādes rūpīgi un objektīvi ir pārbaudījušas visus nozīmīgos attiecīgās lietas apstākļus⁴².

b) Par nozīmīgo apstākļu pārbaudi

100. Pamatlietā ir īpaši svarīgi noskaidrot visus nozīmīgos apstākļus. Šajā saistībā būtiskas prasības ir ietvertas Nitrātu direktīvas 5. panta 6. punkta pirmajā daļā, jo saskaņā ar šo normu dalībvalstīm ir jāizstrādā un jāīsteno piemērotas uzraudzības un kontroles programmas, lai novērtētu rīcības programmu efektivitāti.

101. It īpaši tas nozīmē, ka tās nedrīkst paļauties tikai uz gruntsūdeņu mērījumiem, ja, ņemot vērā ģeoloģiskos un klimatiskos apstākļus, četru gadu pārbaudes ciklā tie nevar parādīt, vai rīcības programmas ir efektīvas⁴³. Lai gan Savienības tiesībās netiek prasīts, lai dalībvalstis izdarītu neiespējamo, tomēr vajadzības gadījumā tām vismaz ir jāizmanto alternatīvas mērīšanas metodes, kas ir atzītas par efektīvām, un jācenšas izstrādāt piemērotas jaunas metodes, ja tādu vēl nav. Attiecīgi Austrijas ziņojumā par Nitrātu direktīvas piemērošanu ir raksturots izmēģinājuma projekts par tā dēvēto meliorācijas ūdeņu pārbaudi⁴⁴. Turklāt varētu apsvērt iespēju veikt modelēšanu vai mērījumus zemē virs gruntsūdeņu līmeņa.

102. Ir taisnība, ka arī, nosakot šīs metodes un novērtējot to rezultātus, pastāv rīcības brīvība, jo šajā gadījumā runa ir par sarežģītiem zinātniskiem jautājumiem. Tomēr valsts tiesām ir jābūt iespējai pārbaudīt vismaz to, vai kompetentās iestādes vispār izmanto šādas metodes un vai tās – un to rezultāti – ir zinātniski pamatoti.

c) Par rīcības programmas pamatojumu

103. Turklāt valsts tiesai būs jāpārbauda, vai rīcības programmas pamatojums ar pārbaudāmiem un it īpaši konsekventiem izteikumiem novērš jebkādas zinātniski pamatotas šaubas par to, vai programma ir pietiekama.

104. Komisija ir pareizi norādījusi, ka kompetentajām iestādēm novērtējot rīcības programmu, īpaša uzmanība ir jāpievērš iespējamam 50 mg/l nitrātu līmeņa pārsniegumam gruntsūdeņos, tā ilgumam un tendencei. Šajā ziņā ir jāizvērtē arguments, ko ir norādījuši prasītāji pamatlietā, ka, neskatoties uz kopš 2003. gada uzsāktu rīcības programmu, gruntsūdeņu piesārņojums ar nitrātiem nav mazinājies un daļēji pat ir pastiprinājies.

40 Mani secinājumi lietā *Craeynest* (C-723/17, EU:C:2019:168, 39. punkts).

41 Spriedumi, 1999. gada 21. janvāris, *Upjohn* (C-120/97, EU:C:1999:14, 35. punkts), un 2005. gada 9. jūnijs, *HLH Warenvertrieb un Orthica* (C-211/03, C-299/03 un no C-316/03 līdz C-318/03, EU:C:2005:370, 76. punkts). Šajā saistībā skat. atsevišķi manus secinājumus lietā *Craeynest* (C-723/17, EU:C:2019:168, 38.–51. punkts).

42 Spriedumi, 2010. gada 9. marts, *ERG* u.c. (C-379/08 un C-380/08, EU:C:2010:127, 61. punkts); 2012. gada 22. novembris, *M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 88. punkts); 2013. gada 18. jūlijs, *FIFA/Komisija* (C-204/11 P, EU:C:2013:477, 20. punkts, un C-205/11 P, EU:C:2013:478, 21. punkts); 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 48. punkts), un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 38. punkts).

43 Šajā nozīmē Skat. spriedumu, 2018. gada 21. jūnijs, Komisija/Vācija (C-543/16, nav publicēts, EU:C:2018:481, 67. un 68. punkts).

44 Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft der Republik Österreich, *EU Nitratrichtlinie 91/676/EWG – Österreichischer Bericht 2016*, 58. un 59. lpp.

105. Cits apstākļi, kam ir jāvelta uzmanība, ir slāpekļa pārpalikums, kas saskaņā ar Austrijas ziņojumu par Nitrātu direktīvas piemērošanu kopš 2007. gada vidēji ir 30 kg/ha gadā⁴⁵. Šāds pārpalikums vismaz pirmšķietami ir pretrunā Nitrātu direktīvas 5. panta 4. punktam un III pielikuma 1. punkta 3) apakšpunktam. Saskaņā ar minētajiem noteikumiem dalībvalstīm ir jāierobežo mēslojuma iestrādāšana lauksaimniecības zemē, pamatojoties uz līdzsvaru starp kultūru paredzamo vajadzību pēc slāpekļa un slāpekli, ko kultūrām piegādā augsne un mēslošana. Tomēr slāpekļa pārpalikumu diez vai var uzskatīt par līdzsvaru.

106. Katrā ziņā prasības, kas attiecas uz rīcības programmas pamatojumu, nedrīkst jaukt ar to, vai kompetento iestāžu veiktais vērtējums ir pārlicinošs. Pamatojuma prasības principā jau ir izpildītas, ja pamatojums ļauj pārbaudīt, vai vērtējumā nav pieļautas acīmredzamas kļūdas.

d) Par acīmredzamas kļūdas vērtējumā konstatāciju

107. Visbeidzot attiecībā uz acīmredzamu kļūdu vērtējumā Tiesa vēl nav izstrādājusi vispārēju definīciju. Tomēr no judikatūras izriet, ka lēmumā nav šādas kļūdas, ja to var “pamatoti” pieņemt⁴⁶. Turpretim acīmredzamu kļūdu it īpaši var pamatot acīmredzamas pretrunas vai secinājumus pamatojošu apstākļu neesamība⁴⁷. Ir arī iespējams atspēkot šādu vērtējumu, pierādot, ka tas nav ticams vai pamatots⁴⁸.

e) Starpsecinājumi

108. Kopsavilkumā ir jākonstatē, ka valsts tiesām ir jānovērtē rīcības programmu efektivitāte un ir jāspēj pārbaudīt vismaz to, vai lēmumā par papildu pasākumu vai pastiprinātu darbību veikšanu vai neveikšanu nav acīmredzamu kļūdu, kā arī to, vai kompetentās iestādes ir ievērojušas savas rīcības brīvības robežas un procesuālās prasības, it īpaši pienākumu norādīt pamatojumu, un ir pārbaudījušas visus nozīmīgos apstākļus.

V. Secinājumi

109. Tāpēc iesaku Tiesai uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbildēt šādi:

- 1) Publiskis ūdensapgādes uzņēmums, privātpersona un pašvaldība kā publisko tiesību subjekts principā var atsaukties uz Padomes Direktīvu 91/676/EEK (1991. gada 12. decembris) attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti, ciktāl tos ietekmē gruntsūdeņu piesārņojums, piemēram, tāpēc, ka tie tiek kavēti izmantot savas akas likumīgai dzeramā ūdens ieguvei.
- 2) Direktīvas 91/676 īstenošanas pasākumu mērķim ir jābūt samazināt vai novērst gruntsūdeņu piesārņojumu ar nitrātiem vairāk nekā 50 mg/l līmenī, ja lauksaimnieciskās izcelsmes slāpekļa savienojumu izplūde ievērojami veicina šo piesārņojumu.
- 3) Ik pēc četriem gadiem dalībvalstīm ir jāpārbauda, vai spēkā esošās rīcības programmas Direktīvas 91/676 ieviešanai ir pietiekamas, lai samazinātu vai novērstu gruntsūdeņu piesārņojumu ar vairāk nekā 50 mg/l nitrātu, un ir jāveic visi nepieciešamie papildu pasākumi vai pastiprinošas darbības, ja izrādās, ka tās nav pietiekamas.

45 Minēts 44. zemsvītras piezīmē, 40. un 41. lpp.

46 Spriedums, 2002. gada 12. marts, *Omega Air* u.c. (C-27/00 un C-122/00, EU:C:2002:161, 72. punkts).

47 Spriedums, 2007. gada 22. novembris, *Spānija/Lenzing* (C-525/04 P, EU:C:2007:698, 60. punkts).

48 Spriedums, 2018. gada 14. jūnijs, *Lubrizol France/Padome* (C-223/17 P, nav publicēts, EU:C:2018:442, 39. punkts).

- 4) Valsts tiesām ir jānovērtē rīcības programmu efektivitāte un ir jāspēj pārbaudīt vismaz to, vai lēmumā par papildu pasākumu vai pastiprinātu darbību veikšanu vai neveikšanu nav acīmredzamu kļūdu, kā arī to, vai kompetentās iestādes ir ievērojušas savas rīcības brīvības robežas un procesuālās prasības, it īpaši pienākumu norādīt pamatojumu, un ir pārbaudījušas visus nozīmīgos apstākļus.